

Ks. Przemysław Artemiuk: Mistyka św. Symeona Nowego Teologa z perspektywy teologii katolickiej

Św. Symeon to obok św. Jana Ewangelisty i św. Grzegorza z Nazjanzu jedna z trzech wielkich postaci Wschodu, która nosi zaszczytny tytuł „teologa”. Duchowego ojca znalazł w osobie Szymona Pobożnego, mnicha z klasztoru Studios w Konstantynopolu. Rozmyślając nad „Prawami duchowymi” Marka Eremity, Symeon odnalazł wewnętrzną równowagę i pokój serca. Przeczytał tam zdanie, które stało się jego mottem życiowym: „jeśli szukasz uzdrowienia duchowego uważnie słuchaj swojego sumienia. Rób wszystko, co ci mówi, a znajdziesz to, czego potrzebujesz” – pisze ks. Przemysław Artemiuk w „Teologii Politycznej Co Tydzień”: „Św. Symeon i mistyka Zmartwychwstania”.

Benedykt XVI w tomie „Mistrzowie duchowi. Ojcowie i pisarze średniowiecza”, stanowiącym zapis katechez wygłoszonych podczas audiencji generalnych od września do grudnia 2009 roku, trzecią z kolei katechezę poświęcił osobie Symeona/Szymona Nowego Teologa (949-1022). Papież podkreśla jego „znaczący wpływ na teologię i duchowość na Wschodzie, zwłaszcza w zakresie doświadczenia mistycznego zjednoczenia z Bogiem”[1].

Droga duchowa

Św. Symeon to obok św. Jana Ewangelisty i św. Grzegorza z Nazjanzu jedna z trzech wielkich postaci Wschodu, która nosi zaszczytny tytuł „teologa”. Swoją młodość związał z Konstantynopolem, gdzie zamierzał wstąpić do służby cesarskiej. Kariera polityczna go jednak nie pociągnęła. Wybrał życie zupełnie inne. Benedykt XVI zauważa: „ponieważ doznawał wewnętrznych oświeceń, skłoniło go to do szukania osoby, która w momencie, gdy przeżywał wątpliwości i rozterki, mogłaby udzielić mu wskazów i wesprzeć w dążeniu do zjednoczenia z Bogiem”[2]. Duchowego ojca znalazł w osobie Szymona Pobożnego, mnicha z klasztoru Studios w Konstantynopolu. Rozmyślając nad „Prawami duchowymi” Marka Eremity, Symeon odnalazł wewnętrzną równowagę i pokój serca. Przeczytał tam zdanie, które stało się jego mottem życiowym: „jeśli szukasz uzdrowienia duchowego uważnie słuchaj swojego sumienia. Rób wszystko, co ci mówi, a znajdziesz to, czego potrzebujesz”. Symeon wstąpił najpierw do klasztoru studytów w Konstantynopolu, a następnie przeniósł się do małego klasztoru św. Mamasa znajdującego się również w cesarskim mieście. „Tam żarliwie dążył do zjednoczenia z Bogiem, czym zasłużył sobie na wielki autorytet”[3].

Twórczość teologiczna

Św. Symeon pozostawił po sobie wiele pism, zebranych przez Niketasa Stethatosa – ucznia Świętego w dziewięć tomów i podzielonych na rozdziały „teologiczne, gnostyczne i praktyczne. *Katechezy* (trzy tomy), przeznaczone dla mnichów, *Traktaty teologiczne i etyczne* (dwa tomy) i *Hymny* (jeden tom)”. Obok tych pism także *Listy*. „Wszystkie te dzieła aż do naszych czasów zajmują poczesne miejsce we wschodniej tradycji monastycznej”[4]. J. Meyendorff zauważa, że „pisma Symeona, mające

często charakter autobiograficzny, koncentrują się na rzeczywistości świadomego spotkania z Chrystusem”[5]. Wiara chrześcijańska jawi mu się jako głębokie doświadczenie spotkania z Bogiem. Dlatego podkreślał, że Królestwo Boże to nie rzeczywistość odnosząca się jedynie do przyszłości i dotycząca tylko duchowej czy intelektualnej części człowieka. Obejmuje ono całą ludzką egzystencję. „Przez Ducha Świętego, uczy Symeon, dochodzi do naszego zmartwychwstania. A nie mówię tylko o ostatecznym zmartwychwstaniu ciała (...). [Chrystus] poprzez swego Ducha Świętego nawet teraz udziela nam Królestwa Niebios”[6]. Według bizantyjskiego teologa, „wiara jest doświadczeniem żywego Chrystusa”[7]. Prawdę tę święty podkreślał nieustannie, zauważając, że podejście legalistyczne czy też minimalistyczna równa się herezji. „Tu mamy tych, których nazywamy heretykami – stwierdza w homilii zwróconej do swej społeczności – tych, którzy powiadają, że w naszych czasach nie ma wśród nas nikogo, kto by przestrzegał przykazań Ewangelii i stał się podobny świętym Ojcom (...) [i] którzy stwarzają pozór, że jest to niemożliwe. Ludzie Ci nie popadli w jakąś szczególną herezję, lecz we wszystkie herezje na raz, ponieważ ta jest w swej bezbożności gorsza od nich wszystkich. (...). Ktokolwiek mówi w ten sposób, ten niszczy wszelkie boskie pisma. Ci antychryści twierdzą: «To jest niemożliwe, niemożliwe»”[8].

Znaczenie dla teologii katolickiej

Co może być szczególnie cennego w myśli św. Symeona Nowego Teologa z perspektywy katolickiej? Zdaniem Benedykta XVI, myśl bizantyjskiego mistyka pozostaje nadal aktualna i zwraca uwagę na następujące wątki.

Po pierwsze, obecność Ducha Świętego w ochrzczonych i świadomość rzeczywistości duchowej w której uczestniczą. „Życie chrześcijańskie jest wewnętrzną i osobową komunią z Bogiem, Boża łaska oświeca serce wierzącego i prowadzi go do mistycznego oglądania Pana”[9]. Według Symeona, prawdziwe poznanie Boga zyskuje człowiek nie na drodze studiowania, ale doświadczenia, prowadzenia życia duchowego. „Poznanie Boga rodzi się na drodze wewnętrznego oczyszczenia, którego początkiem jest nawrócenie serca, dzięki mocy wiary i miłości; głęboki żal i ból z powodu własnych grzechów pozwala osiągnąć zjednoczenie z Chrystusem, źródłem radości i pokoju, który napełnia światłem swojej obecności”[10]. Symeon podkreśla, że to doświadczenie jest dostępne wszystkim ochrzczonym, a nie tylko wybranym. Jest bowiem owocem chrztu w życiu każdego zaangażowanego w wiarę.

Po drugie, święty mnich zwraca uwagę na żywą obecność Boga w człowieku, którą należy pielęgnować przez prowadzenie życia duchowego. Tak jak człowiek troszczy się o różne wymiary swojej egzystencji, tak powinien pielęgnować w sobie życie łaski. Św. Symeon chętnie opowiadał o własnym doświadczeniu mistycznym, wskazując, że może stać się ono udziałem każdego wierzącego. Potrzeba jednak intymnej, osobistej więzi z Bogiem, której nie zastąpią nawet uczone dzieła. Szukając Bożego światła, święty mnich przeszedł przez fundamentalne doświadczenie, pod wpływem którego poczuł się jak „ubogi, który kocha braci”[11]. Benedykt XVI to doświadczenie charakteryzuje w następujący sposób: Symeon „widział wokół siebie wielu wrogów, którzy chcieli go usidlić i skrzywdzić, a mimo to czuł w sobie wielki przypływ miłości do nich. Jak to wytłumaczyć? Było oczywiste, że ta miłość nie mogła pochodzić od niego samego, ale musiała wypływać z innego źródła. [Święty] zrozumiał, że pochodziła

od obecnego w nim Jezusa, i wszystko stało się dla niego jasne: uzyskał pewny dowód, że źródłem miłości w nim była obecność Chrystusa oraz że kiedy człowiek czuje miłość przerastającą jego własne intencje, źródło miłości jest w nim. Z jednej strony możemy zatem powiedzieć, że bez pewnego otwarcia na miłość Chrystus nie wchodzi do naszego wnętrza, a z drugiej – że Chrystus staje się źródłem miłości i nas przemienia”[12].

Po trzecie, „droga życia ascetycznego przedstawiona i praktykowana przez Szymona oznacza troskę o życie duchowe mnicha i skupienie na nim uwagi, to zaś nadaje zasadnicze znaczenie roli ojca duchowego w klasztorze”[13]. Święty osobiście doświadczył prowadzenia i kierownictwa duchowego, dlatego w swoich pismach zachęcał do tego rodzaju praktyk. „Aby dojść do Pana, zawsze potrzebujemy przewodnika, dialogu. Nie możemy tego osiągnąć drogą samych refleksji. Taki jest też sens eklezjalności naszej wiary – znalezienie owego przewodnika”[14].

Puenta

Podsumowując, należy podkreślić, że św. Symeon pozwolił, „by w nieustannym poszukiwaniu Boga, pośród trudności, jakie napotykał, i krytyk, jakie zniósł, kierowała nim miłość. Potrafił swoim życiem i słowem uczyć mnichów, że dla każdego ucznia Chrystusa zasadniczą rzeczą jest wzrastanie w miłości, a tym samym wzrastanie w poznaniu samego Chrystusa, by móc powiedzieć za św. Pawłem: «Już nie ja żyję, lecz żyje we mnie Chrystus» (Ga 2,20)”[15].

Ks. Przemysław Artemiuk

Przypisy:

[1] Benedykt XVI, *Mistrzowie duchowi. Ojcowie i pisarze średniowiecza*, Poznań 2011, s. 19.

[2] Tamże.

[3] Tamże, s. 20.

[4] Tamże, s. 20-21.

[5] J. Meyendorff, *Teologia bizantyjska. Historia i doktryna*, Kraków 2007, s. 60.

[6] Tamże.

[7] Tamże.

[8] Tamże, s. 60-61.

[9] Benedykt XVI, *Mistrzowie duchowi. Ojcowie i pisarze średniowiecza*, s. 21.

[10] Tamże.

[11] Tamże, s. 23.

[12] Tamże.

[13] Tamże, s. 23-24.

[14] Tamże, s. 24.

[15] Tamże; szerzej na temat teologii św. Symeon zob. W.N. Losski, *Teologia mistyczna Kościoła Wschodniego*, Kraków 2007; s. 152-153.161-164.201-233; J. Pelikan, *Duch wschodniego chrześcijaństwa (600-1700). Tradycja chrześcijańska. Historia rozwoju doktryny*, t. II, Kraków 2009, s. 303-311.

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury – państwowego funduszu celowego.

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego